

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Dramatik Çatışma Türlerinin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi Bakımından İncelenmesi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Muammer KARTAL¹

1 Dr., Millî Eğitim Bakanlığı,
muammerkartal19@gmail.com.
ORCID: 0000-0001-6446-5016

Atf: “Kartal, M. (2026). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dramatik çatışma türlerinin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bakımından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 55(250), 947-972. DOI:10.37669/milliegitim.1709951”

Gönderilme Tarihi: :30.05.2025

Kabul Tarihi:19.02.2026

DOI: 10.37669/milliegitim.1709951

Anahtar Kelimeler:
Türkçe eğitimi, ders kitabı, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, değerler, dramatik çatışma

Öz

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, öğrencilerin bireysel ve toplumsal kimlik gelişiminde temel bir rol üstlenmektedir. Bu sürecin karşılık bulunduğu Türkçe dersinde özellikle öyküleyici metinler, öğrencilerin değerleri ve çatışma türlerini bağlam içinde deneyimlemelerine imkân tanıyan temel kaynaklardır. Dolayısıyla bu araştırma, 2024–2025 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerdeki dramatik çatışma türlerini ve bu çatışma türlerini Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde yer alan değerlerle ilişkilendirilmesi bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel yöntemlerden doküman analizi kullanılmış; veriler betimsel analiz ve içerik analizi teknikleriyle çözümlenmiştir. Analiz süreci MAXQDA 2022 yazılımı aracılığıyla yürütülmüştür. Bulgular; birey-birey, birey-toplum ve birey-iç dünya çatışmalarının kitap genelinde dengeli bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çatışma türlerinin metinlerdeki olay örgüsü ve karakter gelişimi ile bütünleştiği, değerler çerçevesinde yer alan 14 değerın aktarımını destekleyici bir işlev üstlendiği belirlenmiştir. Ancak çalışkanlık, mahremiyet, sabır, temizlik, tasarruf ve estetik değerleri dramatik çatışma türleriyle ilişkilendirilememiştir. Bu durum değerler çerçevesi açısından dengeli bir yapı oluşturulması gerekliliğine işaret etmektedir. Araştırma sonucunda ders kitabı hazırlayıcılarına, öyküleyici metinlerde yer verilen dramatik çatışma türlerini çeşitlendirerek Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ne yönelik bütüncül bir değer temsili oluşturmaları önerilmektedir.

An Examination of Dramatic Conflict Types in the 5th-Grade Turkish Language Textbook within the Framework of Virtue–Value–Action

RESEARCH ARTICLE

Keywords:

Turkish education, textbook, Virtue-Value-Action Framework, values, dramatic conflict

Abstract

The Virtue–Value–Action Framework plays a fundamental role in students' individual and social identity development. In Turkish language education, where this process is reflected pedagogically, narrative texts constitute core resources that enable students to experience values and types of conflict within a contextual structure. Accordingly, this study aims to examine the types of dramatic conflict present in the narrative texts included in the 5th-grade Turkish language textbook prepared by the Ministry of National Education for the 2024–2025 academic year and to analyze the relationship between these conflict types and the values presented in the Common Framework Text of the Türkiye Century Education Model Curricula. The study employs document analysis as a qualitative research method, and the data are analyzed through descriptive and content analysis techniques. The analysis process is conducted using the MAXQDA 2022 software. The findings reveal that individual–individual, individual–society, and individual–inner world conflicts display a balanced distribution throughout the textbook. These conflict types are integrated with plot development and character formation and support the transmission of 14 values included in the values framework. However, the values of diligence, privacy, patience, cleanliness, thrift, and aesthetics cannot be associated with dramatic conflict types. This finding indicates the necessity of establishing a more balanced structure within the values framework. Based on the results, it is recommended that textbook developers diversify dramatic conflict types in narrative texts to construct a holistic representation of values aligned with the Virtue–Value–Action Framework.

Giriş

2024 yılında hazırlanıp uygulamaya geçen ve 2025'te güncellenen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programlarının temelini oluşturan Ortak Metin, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin felsefi, pedagojik ve değer temelli yaklaşımını açıklayan üst çerçeve metin olarak hazırlanmıştır. Bu metin, bütün derslerin öğretim programlarında ortaklaşa benimsenen öğrenci profili, öğrenme çıktıları, beceri kümeleri ve değer yönelimleri gibi temel bileşenleri sistematik bir şekilde tanımlamaktadır. Ortak Metin doğrultusunda 26 farklı ders için öğretim programları geliştirilmiştir. Söz konusu programlar, 2024-2025 eğitim öğretim yılından itibaren okul öncesi, 1, 5 ve 9. sınıf düzeylerinde uygulanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla 2025 yılında Ortak Metin güncellenmiş olsa da 2024 yılında hazırlanan yapının yansması 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunmaktadır.

TYMM Öğretim Programları Ortak Metni'nde yer alan ve programlar arası bileşenlerden biri olan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, öğrencilerin bireysel ve toplumsal gelişiminde belirleyici olan değerlerin davranışa dönüşmesini esas alan bütüncül bir yaklaşımdan oluşmaktadır. Çerçeve, bireyin sahip olduğu değerleri bilmesinin yanı sıra bu değerleri günlük hayatına taşıyarak erdem sahibi olmasını amaçlamaktadır. Bu bütüncül yapının temelini oluşturan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, bireyin karakter eğitimini değerlerin davranışa dönüştüğü bir süreç olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda Ortak Metin'de yer alan değerler çerçevesi Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ndeki Değerler (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024a, s. 129-145)

Değerler			
D1. Adalet	D6. Dürüstlük	D11. Özgürlük	D16. Sorumluluk
D2. Aile Bütünlüğü	D7. Estetik	D12. Sabır	D17. Tasarruf
D3. Çalışkanlık	D8. Mahremiyet	D13. Sağlıklı Yaşam	D18. Temizlik
D4. Dostluk	D9. Merhamet	D14. Saygı	D19. Vatanseverlik
D5. Duyarlılık	D10. Mütevazılık	D15. Sevgi	D20. Yardımseverlik

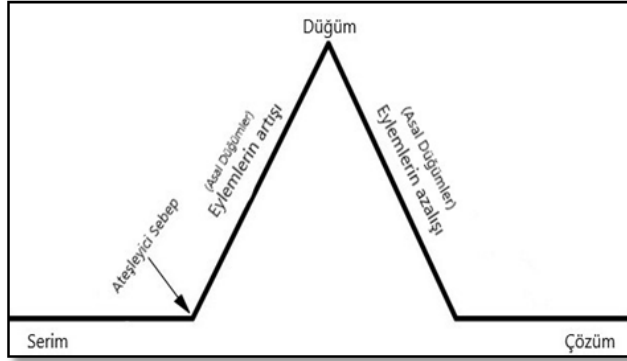
Ortak Metin'de değer-eylem ilişkisi kurularak değerlerin öğrencinin yaşantısına dâhil edildiği eylem temelli bir süreç içinde kazandırılması hedeflenmektedir. Belirtilen hedefi destekleyecek doğrultuda Türkçe dersinde öyküleyici metinlerde yer alan dramatik çatışmalar, öğrencinin hem iç hem de dış dünyadaki çelişkileri gözlemleyerek karakterin değerler doğrultusunda aldığı kararları ve bu kararların eyleme dönüşümünü analiz etmesine olanak sunmaktadır. Bu bakımdan dramatik çatışma, anlatının yapı ögesi olmanın yanı sıra değerlerin eyleme dönüşümünü görünür kılan bir işlev üstlenmektedir. Dolayısıyla dramatik çatışmalar, öğrencilerin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerleri uygulamaya dönüştürmesinde bir araç olarak konumlandırılmaktadır.

Dramatik yapıda çatışmanın yer almadığı bir anlatı, olay örgüsünün gelişimini sekteye uğratmakta ve karakterlerin gelişimini engellemektedir. Çatışma, karakterlerin iç ve dış hedefleri arasındaki dengeyi kurarak anlatının doruk noktasına ulaşmasını sağlamakta böylece alımlayan ile anlatı arasındaki bağın güçlenmesine katkıda bulunmaktadır (Field, 2005). Çatışma, alımlayan bireye duygusal bir deneyim sunarken karakterlerle bağ kurmasını sağlamaktadır. Bu açıdan dramatik çatışma, karakterlerin hedeflerine ulaşma mücadelesi içinde hem iç hem dış engellerle yüzleşmeleri ve çözüm yolları üretmeleri üzerinden hikâyeye yön ve derinlik kazandıran unsurdur (Brady & Lee, 1988; McKee, 1997; Özakman, 2020). Belirtilen yönüyle dramatik çatışma, bir hikâyede karakterlerin arzuları ve zaafı ile karşılıklı çıkan engellere yönelik gerilim ve mücadeleyi içermektedir. Dolayısıyla dramatik çatışmanın metnin akışı, kahramanlar ve okuyucu üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Dramatik çatışmanın yapı yönü, Gustav Freytag tarafından “Freytag Piramidi” ile açıklığa kavuşturulmuştur. Piramit; çatışmanın yükseliş, doruk noktası ve çözüm aşamalarından geçtiğini belirterek hikâyenin olay akışını yapılandıran bir rehber sunmaktadır (Freytag, 2008). Böylece çatışma, hikâyeyi şekillendiren bir çerçeve sunarken dramatik anlatının alımlayan birey üzerindeki etkisini de belirginleştirmektedir. Şekil 1’de Freytag’ın oluşturduğu dramatik yapı gösterilmektedir.

Şekil 1

Freytag Piramidi’nde Dramatik Yapı

Şekil 1’de gösterildiği üzere Freytag Piramidi, dramatik yapıyı beş temel aşamada ele almaktadır. Dramatik çatışma, bu yapıda kendine yer bulmaktadır. Dramatik çatışmada engeller fiziksel, kişiler arası veya iç dünya kaynaklı olabilmektedir (Brady & Lee, 1988). Bu doğrultuda farklı sınıflandırmalar bulunmakla birlikte bu çalışma kapsamında Noble’in (2011) belirlediği çatışma türleri esas alınmış olup Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2

Dramatik Çatışma Türleri (Noble, 2011)

Şekil 2’de gösterilen dramatik çatışma türlerinin yapısı şöyle açıklanmaktadır:

- **Karakterler Arasındaki Çatışma:** Birey-birey çatışması olarak kabul edilmektedir. Bu tür çatışmada iki veya daha fazla karakter arasında çıkar, değer veya güç dengesiyle ilgili bir mücadele söz konusudur.
- **Karakter ile Çevresi Arasındaki Çatışma:** Bu çatışma türü, karakterlerin doğal güçlerle olan mücadelelerini ifade etmektedir. Doğa ile insan arasındaki çatışmalar, özellikle felaket anlatılarında sıklıkla kullanılmaktadır (Booker, 2004). Çünkü olağanüstü olaylar çatışmanın gerilimini artırmaktadır.

- Karakterin Kendi İçindeki Çatışma: Bireyin kendi içinde yaşadığı duygu veya zihin çatışmalarını ifade eden bu tür, anlatının psikolojik derinliğini artırmak için sıklıkla kullanılmaktadır.
- Çoklu Kişilikler Arasındaki Çatışma: Aynı bedende birden fazla kişilik olması ve bu kişiliklerin birbiriyle çatışmasıdır. Bu çatışma türü bireyin iç dünyasıyla çatışmasının özel bir biçimidir ancak dramatik derinliği nedeniyle ayrı bir başlıkta ele alınmaktadır.

Bütün yönleriyle birlikte dramatik çatışma, anlatının unsurlarından biri olarak olay akışına hareketlilik, bütünlük kazandırarak karakterlerin iç veya dış dünyadaki mücadeleleri üzerinden gelişen olay örgüsü ile okuyucuya veya izleyiciye etkileyici bir anlatı sunmaktadır. Karakterlerin çatışmalarla şekillenen bu mücadeleleri, hikâyeyi doruk noktasına ve çözüme ulaştırarak anlatının tamamlanmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle metinlerin temel yapısını da oluşturmaktadır.

2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders kitaplarındaki metin seçimlerine ilişkin esaslar belirtilmiştir. Bu esaslara göre metinler; öğrenci seviyesine uygun, dil becerilerini geliştiren ve duygu bağı kurmayı kolaylaştıran özelliklere sahip olmalıdır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024b, s. 24). Bu bağlamda metinlerin dramatik çatışma unsurlarını barındırması, öğrencilerin olay örgüsü, karakterler ve çatışma çözüm süreçlerini analiz etmeleri fırsatını sağlamaktadır. Bu analiz süreci hem eleştirel düşünme hem de anlama becerilerinin gelişimini desteklemektedir. “Metinler, çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerine uygun eserlerden seçilmelidir.” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024b, s. 24) maddesi, dramatik çatışma içeren metinlerin öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyine uygun seçilmesini zorunlu kılmaktadır. Belirlenen hedefler doğrultusunda dramatik çatışma unsurları içeren metinler, öğrencilerin çatışma çözme becerilerini ve duygularını ifade etmek için bir araç olarak kullanılabilir. Atölye çalışmaları kapsamında ise öğrencilerin metinleri dramatize etme, tartışma ve çözümleme gibi yöntemlerle ele almaları amaçlanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024b, s. 19). Atölyelerde dramatik çatışmaların yer alması canlandırma etkinlikleri için ortam oluşturmaktadır. Öte yandan dramatik çatışma, olay örgüsü ve karakter dinamikleri üzerinden öğrencilerin metni anlamlandırmalarını sağlayarak dil becerilerinin yanı sıra sosyal-duygusal öğrenme süreçlerine yönelik etkinlik hazırlama fırsatı sunmaktadır.

Bu çalışmada Türkçe dersinin temel bileşenlerinden biri olan ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerin dramatik çatışma türleri üzerinden Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde tanımlanan değerlerle nasıl ilişkilendirildiği incelenmiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) çerçevesinde hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitapları, modelin ilk uygulama örnekleri olması bakımından güncel araştırmaların odak noktası hâline gelmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmaların genellikle beceri temelli etkinlikler, taksonomik düzeyler ve değerlerin dağılımı üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Armut ve Başar (2025), ders kitabındaki etkinlikleri işlev temelli dil yapıları ve söz varlığı açısından analiz ederken Geçici (2025), dört temel dil becerisine yönelik etkinlikleri içerik ve nitelik yönünden değerlendirmiştir. Değerler eğitimi ve bilişsel düzey bağlamında ise Karagöl ve Yeşilyurt (2025), kitabı Yenilenmiş Bloom Taksonomisi ve modelin değerler yapısı ile ilişkilendirmiş; Ortaköylü ve Ünal (2025) ise ders kitabını doğrudan değerler eğitimi açısından inceleyerek değerlerin dağılımını ortaya koymuştur. Modele özgü olan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ni merkeze alan Geçimli ve Kayahan Yüksel (2024) ise değerlerin metin ve görsellerdeki görünürlüğünü ve dengesini inceleyen kapsamlı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ancak sıralanan bu araştırmalar incelendiğinde alan yazınında Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bakımından bir boşluk olduğu dikkat çekmektedir. Mevcut çalışmalar, değerlerin veya becerilerin varlığını, sıklığını ve niteliğini tespit etmeye odaklanmış fakat bu değerlerin öyküleyici metinlerin temel yapı taşı olan dramatik çatışma unsurları aracılığıyla nasıl kurgulandığını ele almamıştır. Alan yazınında, TYMM kapsamında Erdem-Değer-Eylem

Çerçevesi'ndeki "eylem" boyutunun nasıl şekillendirildiğini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, değerlerin sadece didaktik bir unsur olmaktan öte metnin kurgusal çatışması içinde karakterleri eyleme sürükleyen bir güç olarak nasıl işlendiğini ortaya koymasına bakımından mevcut çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu yönüyle araştırmanın temel amacı, 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerdeki dramatik çatışma türlerini belirlemek ve bu çatışmaların değerler çerçevesi ile ilişkisini sistematik olarak analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda hem çatışma türlerinin dağılımını hem de bu türlerin değer aktarımıyla nasıl ilişkilendirilebileceği ortaya konmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın problem cümlesi, "5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan dramatik çatışma türlerinin değerler çerçevesindeki dağılımı nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir. Problem cümlesine bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 5. sınıf Türkçe ders kitabının iki ayrı cilt hâlinde hazırlanmış olan 1. ve 2. kitaplarında yer alan dramatik çatışma türlerinin karşılaştırmalı dağılımı nasıldır?
- 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dramatik çatışma türlerinin metinlere göre dağılımı nasıldır?
- 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan dramatik çatışma türlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre yapılandırılan değerler çerçevesindeki dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerdeki dramatik çatışma türlerinin dağılımını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı materyallerin anlamlandırılmasına yönelik sistematik bir yöntemdir ve nitel araştırmalarda sıkça kullanılmaktadır (Bowen, 2009). Araştırmada doküman analizi çerçevesinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bu yöntem kapsamında kitabın öyküleyici metinleri dikkatle okunarak dramatik çatışma türleri açısından sınıflandırılmış ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerdeki dağılımı incelenmiştir.

Araştırma, etik izin gerektirmeyen bir doküman incelemesi niteliği taşıdığından herhangi bir etik kurul onayı gerekmemiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri kaynağını 2024-2025 eğitim öğretim yılında kullanılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. 2024 yılında yenilenen Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ile birlikte hazırlanan ilk kitap olması nedeniyle bu kitap veri kaynağı olarak tercih edilmiştir.

Araştırmanın veri setini, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024-2025 eğitim öğretim yılı için hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabının iki cildindeki öyküleyici metinler oluşturmaktadır. Kitaplarda yer alan toplam 30 metin incelenmiş ve bu metinlerden 16'sı öyküleyici metin türünde olduğu için araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Bu öyküleyici metinler, kitapta yer alan 6 ana tema altında yapılandırılmış olup her bir metin tek tek analiz edilmiştir.

Araştırmanın veri toplama süreci, ders kitabında yer alan bütün metinlerin dikkatle okunması, dinlenmesi/izlenmesi ve dramatik çatışma türleri açısından incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Noble'ın (2011) belirlediği çatışma türlerinden hareketle 5. sınıftaki öğrencilerin gelişim düzeyi de göz önünde bulundurularak araştırmacı ve üç alan uzmanının görüşleri doğrultusunda seçilen şu kodlar oluşturulmuştur:

- Birey-birey çatışması,
- Birey-iç dünya çatışması,
- Birey-toplum çatışması.

Çoklu kişilik çatışması ise 5. sınıf düzeyine uygun olmayacağı ve bu tür metinlerin ders kitaplarında yer almaması nedeniyle hariç tutulmuştur. Değerler listesinde ise kitabın uygulamada olduğu yıl dikkate alınarak 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde yer alan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ndeki değerler esas alınmıştır.

Araştırmanın İnanırcılığı

Çalışmada Lincoln ve Guba (1985) tarafından nitel araştırmalar için önerilen inanırcılık ölçütleri esas alınmıştır. Bu kapsamda araştırmanın bilimsel değerini korumak ve sunulan bulguların doğruluğunu belgelemek amacıyla inanırcılık, tutarlılık, doğrulanabilirlik ve aktarılabirlik ölçütlerinden yararlanılmış ve araştırma süreci bu doğrultuda yapılandırılmıştır.

Araştırmanın inanırcılığını sağlamak amacıyla uzman incelemesi ve veri setinin uygunluğu ölçütleri dikkate alınmıştır. Araştırma verilerinin güncelliği ve çalışma amacı ile olan ontolojik bağı titizlikle korunmuştur. Bu doğrultuda kodlama süreci alan yazına dayandırılarak uzman görüşleri doğrultusunda yapılandırılmış; ön okuma ve tekrar kodlama yoluyla tutarlılık denetlenmiştir. Oluşturulan kodlar; 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı yazma ekibinde yer alan bir Türkçe eğitimcisi, dramatik çatışma alanında çalışmaları bulunan bir Türkçe eğitimcisi ve değerler eğitimi alanında çalışmaları bulunan bir Türkçe eğitimcisinin görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda kod listesi gözden geçirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak nihai kod listesi oluşturulmuştur. Böylece bulguların gerçeği yansıtmaya düzeyi güçlendirilmiştir.

Araştırma sürecinin dışarıdan bir gözlemci tarafından izlenebilir ve tekrarlanabilir olması için kodlama süreci alan yazına dayalı olarak yapılandırılmıştır. Tutarlılığı denetlemek amacıyla veri setinin %25'lik bölümü üç araştırmacı tarafından bağımsız biçimde kodlanmıştır. Ön uygulama aşamasında araştırmacılar arası görüş birliği Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül esas alınarak hesaplanmış ve %91 oranında uyum tespit edilmiştir. Bu aşamada elde edilen yüksek uyumun ardından veri setinin tamamı kodlanmıştır.

Kodlama işlemleri MAXQDA 2022 yazılımı aracılığıyla yürütülmüştür. Kodlayıcı güvenilirliği hem Miles ve Huberman (1994) formülü hem de MAXQDA 2022 yazılımındaki "Analiz – Kodlayıcılar Arası Uyum – Kodlanmış bölümler için uyumu hesapla" modülü kullanılarak test edilmiştir. Bütün veri seti üzerinden yapılan hesaplamalarda Miles ve Huberman formülü ile %88, MAXQDA 2022 yazılımı aracılığıyla ise %90 oranında uyum sonucuna ulaşılmıştır. Uyum hesaplamaları sonrasında tutarsızlık görülen kodlamalar, kod tanımları ve kategori sınırları yeniden gözden geçirilerek anlam ayrışmasına neden olan noktalar, uzman görüşleri doğrultusunda açıklığa kavuşturularak nihai kodlama şeması oluşturulmuştur. Elde edilen %88 ve %90'lık oranlar, kodlamalar arasında yüksek düzeyde tutarlılık sağlandığını göstermektedir. Araştırmanın doğrulanabilirliğini sağlamak için de tüm analiz süreci MAXQDA 2022 yazılımı aracılığıyla kayıt altına alınmış ve şeffaf bir veri izleme yolu oluşturulmuştur. Son olarak araştırmanın sonuçlarının benzer bağlamlara aktarılabirliği amacıyla veri toplama ve analiz aşamaları ayrıntılı bir biçimde betimlenerek çalışma yönteminin aktarılabirliği güçlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri birlikte kullanılarak değerlendirilmiştir. Betimsel analiz, çatışma türlerinin her bir metinde bulunup bulunmadığına ilişkin genel bir tablo oluşturmak amacıyla kullanılmıştır. Bu aşamada öyküleyici metinlerin her biri okunarak ilgili metinde hangi çatışma türlerinin yer aldığı belirlenmiş ve bu durum sayısal verilerle desteklenerek frekans ve yüzdelik dağılımlar oluşturulmuştur. Ayrıca analiz sürecinde yalnızca çatışma türlerinin varlık-yokluk düzeyinde belirlenmesiyle yetinilmemiş; temsil gücü yüksek bazı metinlerde dramatik çatışmaların olay örgüsüne ve karakter gelişimine etkisi de bağlamsal olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda “Gazi Mustafa Kemal ve Sığırtmaç Mustafa”, “Ne Olacak Bu Yemek Sorunu?” ve “Atatürk ve Çiftlik” gibi metinlerde çatışmaların karakterin dönüşümü üzerindeki işlevi, çatışmanın çözüm yapısıyla ilişkisi bağlamında incelenmiştir. Böylece içerik analizine dayalı kodlama süreci, niteliksel çözümlenmelerle desteklenmiştir. İçerik analizi ise çatışma türlerinin cümle veya paragraf düzeyinde sistematik biçimde kodlanmasını kapsamaktadır. Bu süreçte her bir metin detaylı olarak incelenmiş, ilgili cümle veya paragraflar dramatik çatışma türlerine göre kodlanmış, ardından bu kodlar temalara göre gruplanarak analiz edilmiştir. Kodlama işlemi, MAXQDA 2022 programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Betimsel analiz ile bir yandan metin düzeyinde genel bir değerlendirme yapılmış, diğer yandan da içerik analizi ile çatışma türlerinin metin içindeki dağılımı ve anlam örüntüsü incelenmiştir. Veri çözümlenme sürecinde elde edilen bulguların görsel olarak sunulması amacıyla Microsoft Excel programı kullanılarak grafik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmalarda bütün verilerin detaylandırılmasındansa temsili verilerin öne çıkarılması analizin derinliğini artırmaktadır. Bu nedenle alan yazınında sıkça temsili verilere yer verilmesi tercih edilen bir yöntemdir (Creswell, 2016). Bu çalışmada da benzer bir yaklaşım benimsenmiştir. Çalışmanın genel çerçevesini ve odak noktasını korumak adına yalnızca temsil niteliği yüksek dört metne ikinci alt probleme yönelik bulgular ve yorum kısmında detaylı analiz şeklinde yer verilmiştir. Seçim sürecinde temsil gücü yüksek ve kategorilere en uygun metinler belirlenerek analiz edilmiştir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada öyküleyici metinlerde yer alan dramatik çatışmaların analizinde her metnin anlatı yapısını şekillendiren temel çatışma türü belirlenmiş ve analiz bu çerçevede yürütülmüştür. Elbette her anlatıda birden fazla çatışma örüntüsünün bulunması doğaldır ancak bu çalışmada çatışma türlerinin genel dağılımını ortaya koymak hedeflendiğinden karakterler arasında yer alan ikincil veya yan çatışmalar sistematik bir şekilde kodlamaya dâhil edilmemiştir. Bu durum, analiz sürecini daha yönetilebilir kılmakla birlikte çalışmanın sınırlılıklarından biri olarak değerlendirilmektedir.

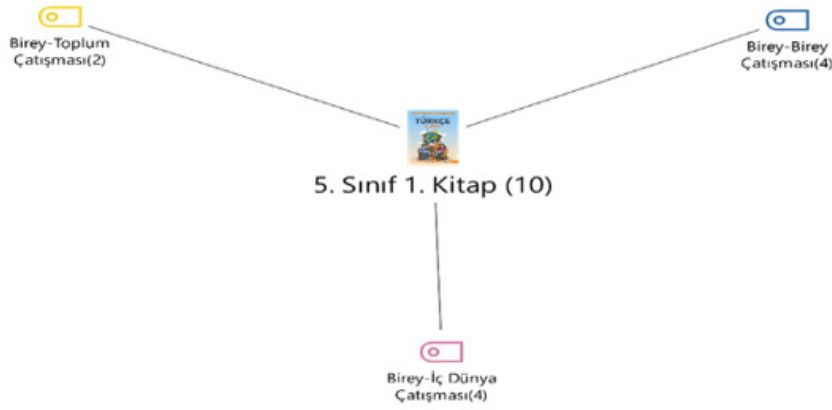
Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Çalışmanın birinci alt problemini “5. sınıf Türkçe ders kitabının iki ayrı cilt hâlinde hazırlanmış olan 1. ve 2. kitaplarında yer alan dramatik çatışma türlerinin karşılaştırmalı dağılımı nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Şekil 3 ve 4’te dramatik çatışma türlerinin 1. ve 2. ders kitabındaki dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 3

5. Sınıf Türkçe Dersi 1. Kitabında Dramatik Çatışma Türlerinin Dağılımı

Şekil 3’te gösterildiği üzere 1. kitapta 10 dramatik çatışma içeren metin tespit edilmiştir. En fazla birey-birey çatışması (4 metin) ve birey-iç dünya çatışması (4 metin) türlerine yer verilmiştir. Bu iki çatışma türünü birey-toplum çatışması (2 metin) izlemektedir.

Şekil 4

5. Sınıf Türkçe Dersi 2. Kitabında Dramatik Çatışma Türlerinin Dağılımı

Şekil 4’te gösterildiği üzere 2. kitapta 6 dramatik çatışma içeren metin tespit edilmiştir. Bu kitapta “Birey-toplum çatışması” (3 metin) öne çıkarken “Birey-iç dünya çatışması” (2 metin) ve “Birey-birey çatışması” (1 metin) tespit edilen diğer türler arasında yer almaktadır.

Tablo 2’de 5. sınıf 1. ve 2. kitapta dramatik çatışma türlerinin frekans ve yüzde dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2

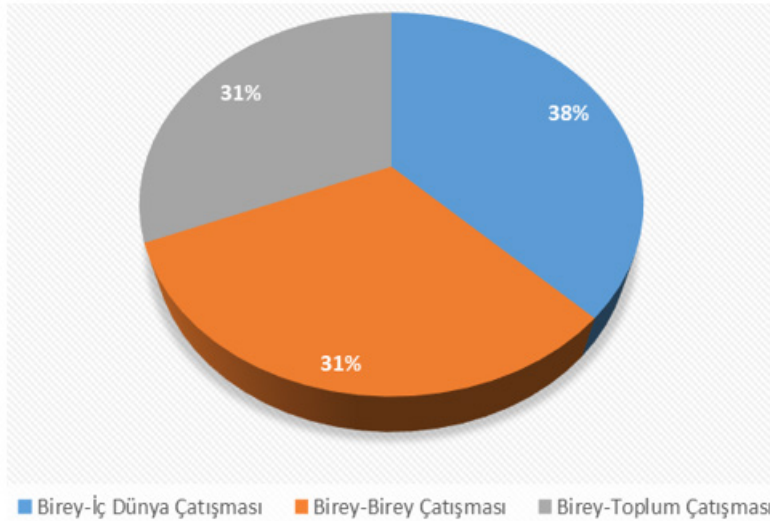
5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 1. ve 2. Kitapta Dramatik Çatışma Türlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Çatışma Türü	1. Kitap (f)	1. Kitap (%)	2. Kitap (f)	2. Kitap (%)	Toplam (f)	Toplam (%)
Birey-Birey	4	40.0	1	16.7	5	31.2
Birey-Toplum	2	20.0	3	50.0	5	31.2
Birey-İç Dünya	4	40.0	2	33.3	6	37.6
Toplam	10	100	6	100	16	100

Tablo 2’de gösterildiği üzere 1. kitapta 10 adet çatışma içeren metin tespit edilmiştir, dağılım birey-birey %40,0 ($f=4$), birey-iç dünya %40,0 ($f=4$) ve birey-toplum %20,0 ($f=2$) biçiminde gerçekleşmiştir. 2. kitapta 6 adet çatışma içeren metin bulunmakta olup birey-toplum %50,0 ($f=3$), birey-iç dünya %33,3 ($f=2$) ve birey-birey %16,7 ($f=1$) oranları tespit edilmiştir. 1. kitapta “birey-birey” ve “birey-iç dünya” çatışma türlerine ağırlık verilmişken ($f=4$) 2. kitapta “birey-toplum çatışması” ($f=3$) öne çıkmaktadır. Tespit edilen dramatik çatışma türlerinin iki kitap genelindeki yüzdelik dağılımı ise Şekil 5’te gösterilmektedir.

Şekil 5

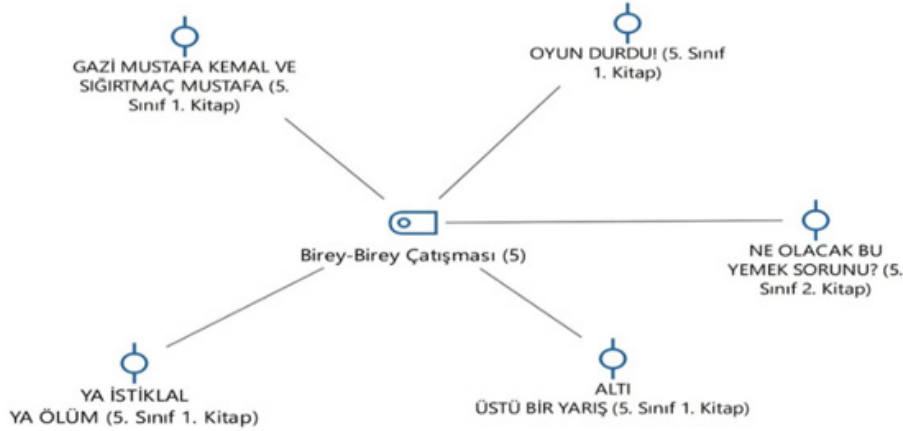
Dramatik Çatışma Türlerinin Kitap Genelindeki Dağılımı

Şekil 5’teki bulgulara göre “birey-birey çatışması”, “birey-iç dünya çatışması”, “birey-toplum çatışması” türleri kitap genelinde dengeli bir dağılımla temsil edilmekle birlikte birey-iç dünya çatışma türü %38’lik oran ile öne çıkmaktadır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Çalışmanın ikinci alt problemini “5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dramatik çatışma türlerinin metinlere dağılımı nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Şekil 6’da birey-birey çatışma türünün metinlerdeki dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 6*Birey-Birey Çatışmasının Metinlere Dağılımı*

Şekil 6’da gösterildiği üzere 5 farklı metinde birey-birey çatışmasına yer verilmiştir. Bu çatışmaya 1. kitapta 4 metinde yer verilirken 2. kitapta sadece 1 metinde yer verilmiştir. 1. kitaptaki metinler arasında “Gazi Mustafa Kemal ve Sığırtmaç Mustafa”, “Oyun Durdu!”, “Ya İstiklal Ya Ölüm” ve “Altı Üstü Bir Yarış” yer alırken 2. kitapta yalnızca “Ne Olacak Bu Yemek Sorunu?” metni bu çatışma türünü içermektedir.

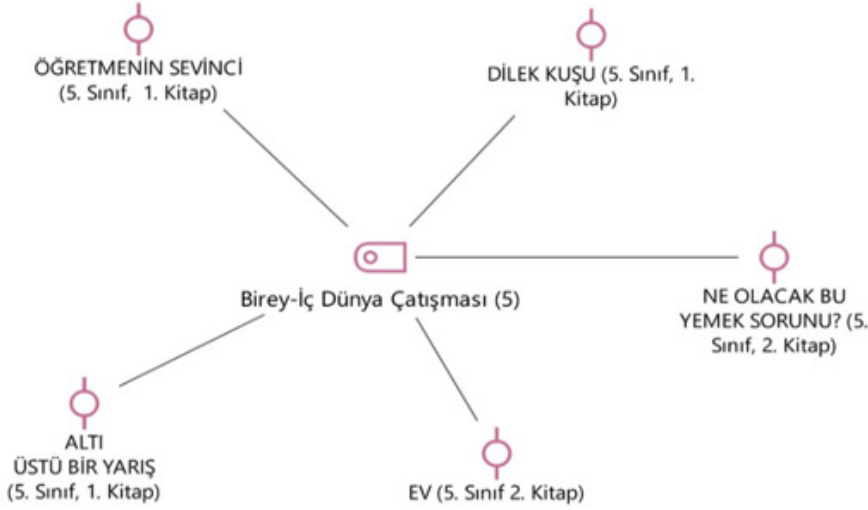
“Gazi Mustafa Kemal ve Sığırtmaç Mustafa” isimli metindeki dramatik çatışma incelendiğinde Sığırtmaç Mustafa’nın içinde bulunduğu fakirlik, eğitime erişememe durumu ve buna rağmen mücadelesini sürdürmesi hikâyenin ana temasını oluşturmaktadır. Ancak dramatik çatışma doğrudan Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Sığırtmaç Mustafa arasındaki iletişimden kaynaklanmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk’ün Sığırtmaç Mustafa’ya karşı gösterdiği yardımsever tavır ve çocuğun parayı almak istememesi aralarındaki dramatik çatışmayı oluşturmaktadır. Metinde birey-birey çatışma türünü yansıtan bölümler şöyle gösterilebilir:

- Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Sığırtmaç Mustafa’ya 36 lira vermek istemesi ancak çocuğun bunu kabul etmeyip “Bu para çok. Üstelik nereden aldın diye bana hesap sorarlar.” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024c, s. 102) cevabını vermesi.

- Mustafa’nın parayı almak için Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün kendisinden ceviz almasını teklif etmesi: “Fakat yanımda bir miktar cevizim var. Eğer siz onu alırsanız, ben de cevizin karşılığı olarak bu parayı almayı kabul ederim.” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024c, s. 102-103) söylemi.

Bu bölümler Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün yardım etme isteği ile çocuğun isteği arasındaki dramatik çatışmayı ve çatışmanın çözümünü göstermektedir. Sonuçta aralarındaki bu birey-birey çatışması, Sığırtmaç Mustafa’nın isteği ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün çocuğun isteğine anlayış göstermesi sayesinde çözülmektedir.

Şekil 7’de tespit edilen birey-iç dünya çatışma türünün metinlere dağılımı gösterilmektedir.

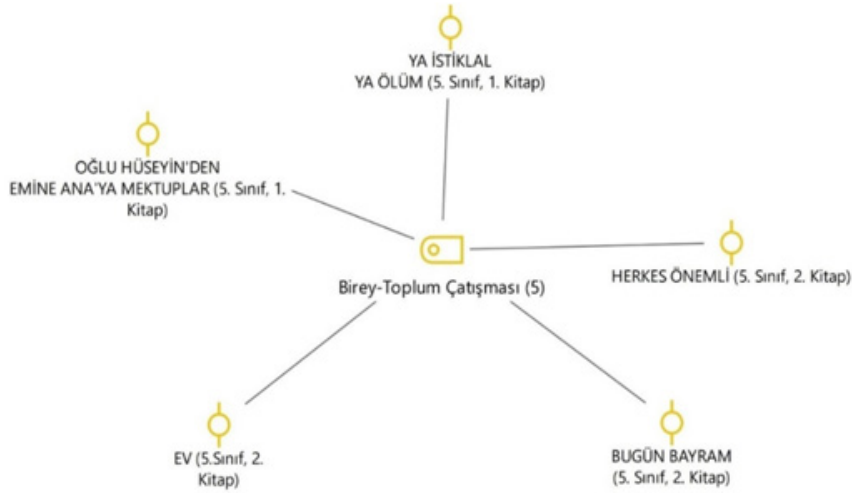
Şekil 7*Birey-İç Dünya Çatışmasının Metinlere Dağılımı*

Birey-iç dünya çatışmasına 5 farklı metinde yer verilmiştir. Bu çatışmaya 1. kitapta 3 metinde yer verilirken 2. kitapta 2 metinde yer verilerek dengeli bir dağılım sağlanmıştır. 1. kitaptaki metinler “Öğretmenin Sevinci”, “Dilek Kuşu” ve “Altı Üstü Bir Yarış” olurken 2. kitaptaki “Ev” ve “Ne Olacak Bu Yemek Sorunu?” metinleri bu türü içermektedir.

“Ne Olacak Bu Yemek Sorunu” başlıklı metinde birey-iç dünya çatışması türü bulunmaktadır. Ana karakter olan Tolga, yemek yemeyi sevmeyen bir çocuk olarak sağlıklı beslenme konusunda annesi ve öğretmeniyle yaşadığı deneyimlerin sonucunda kendi iç direncini aşmaya çalışmaktadır. Tolga, sevmediği yemekleri yemek zorunda kalmanın zorluklarını yaşarken sağlıklı beslenmenin önemini anlamaya ve yemeklere karşı ön yargılarını değiştirmeye yönelik iç dünyasında dönüşüm sürecine girmektedir. Bu süreç Tolga’nın kendi alışkanlıkları ve tercihleriyle sağlıklı bir yaşam sürdürme gerekliliği arasındaki iç çatışmayı temsil etmektedir. Metinde bu çatışmayı yansıtan bölümler:

- “Annemin söylediklerinden anladığınız gibi yemek yemeyi pek sevmiyorum... Aslında annemi üzmem istemiyorum. Benim iyiliğim için böyle konuştuğunu biliyorum ama elimde değil.” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024ç, s. 128).
- Sonunda annesi için “Artık hiçbir yemeğe ön yargılı davranmadığım için çok mutlu.” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024ç, s. 130) ifadesiyle bu iç çatışmayı çözmesi ve yemeklere dair bakış açısını değiştirmesi olarak gösterilebilmektedir.
- Tolga’nın yemeklere karşı olumsuz tavrını aşarak sağlıklı beslenme konusundaki bilincini artırması iç dünyasındaki çatışmanın çözümünü temsil etmektedir.

Şekil 8’de tespit edilen birey-toplum çatışma türünün metinlere dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 8*Birey-Toplum Dramatik Çatışmasının Metinlere Dağılımı*

Birey-toplum çatışmasına beş farklı metinde yer verilmiştir. Bu çatışmaya 1. kitapta 2 metinde yer verilirken 2. kitapta 3 metinde yer verilerek dengeli bir dağılım sağlanmıştır. 1. kitaptaki “Oğlu Hüseyin’den Emine Ana’ya Mektuplar” ve “Ya İstiklal Ya Ölüm” metinleri bu türü içerirken 2. kitapta “Herkes Önemli”, “Bugün Bayram” ve “Ev” metinlerinde yer verilmiştir.

“Oğlu Hüseyin’den Emine Ana’ya Mektuplar” başlıklı metinde birey-toplum çatışması bulunmaktadır. Hüseyin’in annesine yazdığı bu mektupta vatani işgal eden düşman güçlerine karşı savunma amacıyla cepheye gitmesi anlatılmaktadır. Metin, bireyin vatansız kalma korkusu ve vatanını savunmasına yönelik kararlılığı gibi toplumsal bir mücadele temasını işlemektedir. Hüseyin, vatansız kalmamak ve milletin geleceğindeki kuşakların bağımsız bir ülkede yaşamalarını sağlamak için savaşıma gönüllü bir birey olarak toplumsal bir görevi üstlenmiştir. Metinde bu çatışma türünü yansıtan bölümler:

- “Kadınlar, çocuklar vatansız kalmayın diye gidiyoruz cepheye. Hem en iyi sen bilirsin vatansızlığın acısını.”
- “Vatansız kalmayacak, garip kuşlar gibi ordan oraya savrulmayacak bizim evlatlarımız.”
- “Hepsinin gözleri ışıltı ışıltı, imanı tam. Ve her istasyonda gözü yaşlı analar, babalar, evlatlar... Hür bir memlekette yaşama özlemiyle dolu, cepheye uğurluyorlar sevdiklerini.” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024c, s. 91).

Metinde yer alan bu ifadeler bireyin, topluma karşı duyduğu sorumlulukla vatan savunmasına katılmak için yaşadığı mücadeleyi vurgulamaktadır. Hüseyin, kendini vatana ve toplumun geleceğine adanarak bireysel varlığını toplumsal bir amaç uğruna feda etmeye hazırdır ve dramatik çatışma da bu şekilde çözüme kavuşmaktadır.

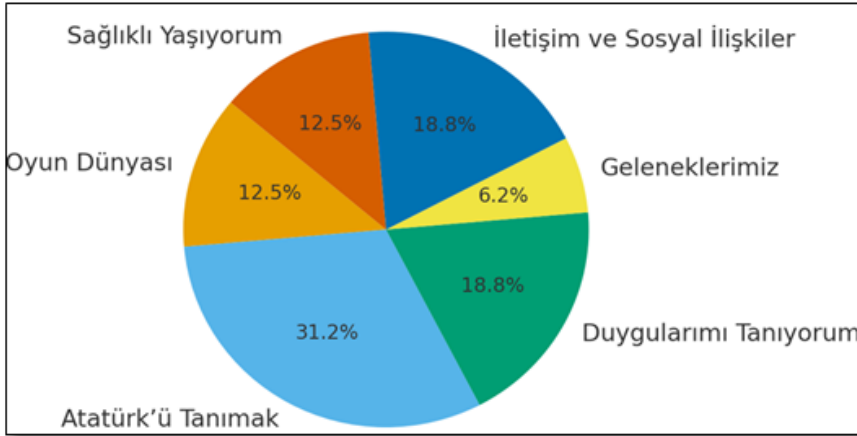
5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalar ve bu temalardaki dramatik çatışma türlerinin dağılımı Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3*Dramatik Çatışma Türlerinin Temalara Dağılımı*

Temalar	Birey-birey çatışması	Birey-iç dünya çatışması	Birey-toplum çatışması	Toplam
1.Tema-Oyun Dünyası	1	1	-	2
2. Tema-Atatürk'ü Tanımak	2	1	2	5
3. Tema-Duygularımı Tanıyorum	1	2	-	3
4. Tema-Geleneklerimiz	-	-	1	1
5. Tema-İletişim ve Sosyal İlişkiler	-	1	2	3
6. Tema-Sağlıklı Yaşıyorum	1	1	-	2

Tablo 3 incelendiğinde “Atatürk’ü Tanımak” teması, toplam 5 çatışma türüyle en fazla dramatik çatışmayı içeren tema olmuştur. Bu tema içinde özellikle birey-toplum ve birey-birey çatışmaları öne çıkmıştır. Bu tema, tarih ve toplum bağlamında bireylerin karşılaştığı sorunlardan hareketle öğrencilerin tarih bilinci ve toplumsal sorumluluk duygularını geliştirmeyi hedeflemektedir. Birey-toplum çatışması, özellikle Atatürk’ün toplumsal değişimler sırasında yaşadığı mücadeleleri ve birey-toplum ilişkisini vurgulamaktadır. “Geleneklerimiz” temasında ise yalnızca birey-toplum çatışması tespit edilmiştir.

Tablo 3’te dramatik çatışma türlerinin temalara dağılımı frekans olarak gösterilmiştir. Bu dağılımın genel yüzdelik görünümü ise Şekil 9’da gösterilmektedir.

Şekil 9*Temalarda Yer Alan Dramatik Çatışmaların Yüzdelik Dağılımı*

Tablo 3 ve Şekil 9’da gösterildiği üzere Atatürk’ü Tanımak teması toplam $f=5$ ile %31,2 paya ulaşmakta ve bünyesinde birey-birey ($f=2$; %40) ile birey-toplum ($f=2$; %40) türlerini birlikte barındırmaktadır; birey-iç dünya ise ($f=1$; %20) ile destekleyici düzeyde görünmektedir. Duygularımı Tanıyorum ($f=3$; %18,8) ve İletişim ve Sosyal İlişkiler ($f=3$; %18,8) temalarında çatışmalar daha çok içsel ve toplumsal etkileşim ekseninde birikmektedir. İlki birey-iç dünya türü ($f=2$; %66,7), ikincisi birey-toplum türü ($f=2$; %66,7) ile belirginleşmektedir. Oyun Dünyası ($f=2$; %12,5) ve Sağlıklı Yaşıyorum ($f=2$; %12,5) temalarında birey-birey ile birey-iç dünya türleri %50-%50 dağılımla yer almaktadır; bu iki temada birey-toplum türü gözlenmemektedir. Geleneklerimiz temasında ise tek

kayıt birey–toplum ($f=1$; %100) türünde toplanmaktadır. Ulaşılan bu sonuç, temaların her birinin farklı türlere odaklanma eğilimi taşıdığını ve ders kitabında anlatı kurgusunun içsel dönüşüm ile toplumsal etkileşim eksenlerinde ilerlediğini göstermektedir. Bu durum, 5. sınıf düzeyindeki kitaplar arasında tematik ve kurgusal odak farklılıklarını yansıtmaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Çalışmanın üçüncü alt probleminde 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerdeki dramatik çatışma türleri ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ndeki değerler arasında ilişki kurulmuştur. Her metin için belirlenen dramatik çatışma türü temelinde ilişkilendirilebilecek değerler analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4

Dramatik Çatışmanın Yer Aldığı Metinlerde İşlenebilecek Değerler

Metnin Adı	Yer Alan Dramatik Çatışma Türleri	İşlenebilecek Değerler
Gazi Mustafa Kemal ve Sığırtmaç Mustafa	Birey-birey	D1. Adalet D16. Sorumluluk D6. Dürüstlük D20. Yardımseverlik
Ya İstiklal Ya Ölüm	Birey-birey Birey-toplum	D11. Özgürlük D19. Vatanseverlik
Oyun Durdu!	Birey-birey	D5. Duyarlılık D4. Dostluk D14. Saygı
Ne Olacak Bu Yemek Sorunu?	Birey-birey Birey-iç dünya	D5. Duyarlılık D13. Sağlıklı Yaşam D16. Sorumluluk
Altı Üstü Bir Yarış	Birey-iç dünya	D6. Dürüstlük D5. Duyarlılık D9. Merhamet D14. Saygı
Ev	Birey-iç dünya Birey-toplum	D2. Aile Bütünlüğü D5. Duyarlılık D16. Sorumluluk
Öğretmenin Sevinci	Birey-iç dünya	D5. Duyarlılık D15. Sevgi D20. Yardımseverlik
Dilek Kuşu	Birey-iç dünya	D16. Sorumluluk D5. Duyarlılık D2. Aile Bütünlüğü D10. Mütevazılık
Oğlu Hüseyin'den Emine Ana'ya Mektuplar	Birey-toplum	D16. Sorumluluk D19. Vatanseverlik D20. Yardımseverlik

Metnin Adı	Yer Alan Dramatik Çatışma Türleri	İşlenebilecek Değerler
Herkes Önemli	Birey-toplum	D5. Duyarlılık D16. Sorumluluk D20. Yardımseverlik
Bugün Bayram	Birey-toplum	D5. Duyarlılık D14. Saygı

Tablo 4’te gösterildiği üzere birey-birey çatışmasının öne çıktığı metinlerde dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, özgürlük, dostluk ve saygı gibi sosyal ilişkilerde yer alan değerlere vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. “Gazi Mustafa Kemal ve Sığırtmaç Mustafa” ile “Ya İstiklal Ya Ölüm” metinleri bu duruma örnektir.

Birey iç dünya çatışmasının yer aldığı metinlerde bireyin kendi duygusal, ahlaki veya zihinsel çatışmaları üzerinden sorumluluk, duyarlılık, sağlıklı yaşam, aile bütünlüğü, mütevazılık, sevgi gibi değerlere yöneldiği tespit edilmiştir. “Dilek Kuşu” ve “Öğretmenin Sevinci” bu tür çatışmanın anlamlı örnekleri arasında yer almaktadır.

Birey-toplum çatışmalarında toplumla uyum, sosyal işleyiş, bireyin toplum içindeki rolü ve görevleri gibi temalar öne çıkmaktadır. Bu bağlamda vatanseverlik, yardımseverlik, sorumluluk, adalet ve duyarlılık değerlerinin öne çıktığı belirlenmiştir. “Herkes Önemli” ve “Oğlu Hüseyin’den Emine Ana’ya Mektuplar” metinleri bu tür çatışma türüyle uyumlu olarak yapılandırılmıştır.

Tablo 4’te metinlerde işlenebilecek değerlere ilişkin nitel dağılımlar verilmiştir. Bu nitel dağılımın nicel yönünü ortaya koymak amacıyla frekans ve yüzdelik dağılımı Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5

Dramatik Çatışmanın Yer Aldığı Metinlerde İşlenebilecek Değerlerin Oranları

Değer	<i>f</i>	%
Duyarlılık	8	23,5
Sorumluluk	6	17,6
Yardımseverlik	4	11,8
Saygı	3	8,8
Dürüstlük	2	5,9
Vatanseverlik	2	5,9
Aile Bütünlüğü	2	5,9
Adalet	1	2,9
Özgürlük	1	2,9
Dostluk	1	2,9
Sağlıklı Yaşam	1	2,9
Merhamet	1	2,9
Sevgi	1	2,9
Mütevazılık	1	2,9
Toplam	34	100

Tablo 5'te gösterildiği üzere toplam 34 değer kodu içinde duyarlılık (f=8; %23,5) ve sorumluluk (f=6; %17,6) öne çıkmaktadır. Bu iki değer, tüm kodların %41'ini oluşturmaktadır. Yardımseverlik (f=4; %11,8) ve Saygı (f=3; %8,8) ikinci sırada gelmektedir. Dürüstlük, vatanseverlik ve aile bütünlüğü %5,9 oranında; diğer yedi değer ise %2,9 oranında temsil edilmektedir. Bu tablo, ders kitabında değerlerin farklı ağırlıklarla işlendiğini, özellikle duyarlılık ve sorumluluk değerlerinin öne çıktığını ortaya koymaktadır.

Değerler çatışma türlerine göre farklı biçimlerde öne çıkmaktadır. Birey-iç dünya çatışmalarında en çok “duyarlılık” (%28,6) ve “sorumluluk” (%14,3) öne çıkmıştır. Birey-toplum çatışmalarında ise “duyarlılık” ve “sorumluluk” eşit oranlarla (%23,8) birinci sırayı paylaşmış, “yardımseverlik” (%19,0) ve “vatanseverlik” (%14,3) izleyen değerler olmuştur. Birey-birey çatışmalarında ise “duyarlılık” ve “sorumluluk” yine ortak lider konumundadır (%15,8-%15,8); “adalet, dürüstlük, yardımseverlik, dostluk ve saygı” değerleri %10,5'lik paylarla temsil edilmiştir. Elde edilen bulgular, ders kitabında değer-çatışma ilişkilerinin türlere göre farklılaşmakta olduğunu ancak “duyarlılık” ve “sorumluluk” değerlerinin tüm türlerde ortak biçimde öne çıktığını göstermektedir.

Bulgular, değerler çerçevesi bakımından belirli temaların öne çıktığını buna karşın Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde tanımlanan 6 değer (çalışkanlık, estetik, mahremiyet, sabır, tasarruf, temizlik) ise öyküleyici metinlerde doğrudan dramatik çatışma bağlamında işlenmediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, ders kitabındaki dramatik çatışmaların değer aktarımı açısından belirli değerler etrafında toplandığını dolayısıyla değer eğitimi bağlamında daha bütüncül ve dengeli bir temsile ihtiyaç duyulduğuna da işaret etmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise metinlerde dramatik çatışma türleri aracılığıyla çok boyutlu bir değer çerçevesi işlevinin yerine getirildiği görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinler, dramatik çatışma türleri ve bu çatışmalar aracılığıyla aktarılacak değerler açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular, üç alt problem çerçevesinde incelenerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında elde edilen bulgular, kitaplar arasında çatışma türlerinin kullanımında farklılık bulunduğunu göstermektedir. 1. kitapta birey-birey ve birey-iç dünya çatışmaları öne çıkarken 2. kitapta birey-toplum çatışması öne çıkmıştır. İki kitabın genelinde birey-birey, birey-toplum ve birey-iç dünya çatışmaları birbirine yakın oranlarda dağılarak dengeli bir görünüm ortaya koymuştur. Bu sonuç, ders kitabının genelinde dramatik çatışma türlerinin çeşitlilik açısından belirli bir dengeye yaklaştığını ancak kitaplar arasında odaklanılan çatışma türlerinin tematik dağılımın doğal sonucu olarak farklılaştığını ortaya koymaktadır.

İkinci alt problem kapsamında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dramatik çatışma türlerinin metinlere dengeli fakat farklı oranlarda dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Birey-birey çatışması toplamda beş metinde, birey-iç dünya çatışması altı metinde ve birey-toplum çatışması beş metinde tespit edilmiştir. Temalar açısından bakıldığında “Atatürk'ü Tanımak” temasının en fazla dramatik çatışmaya yer verilen tema olduğu, “Duygularımı Tanıyorum” ve “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temalarının iç dünya ve toplum ile etkileşim odaklı çatışmalarla öne çıktığı, “Oyun Dünyası” ve “Sağlıklı Yaşıyorum” temalarının birey-birey ve birey-iç dünya çatışmalarıyla sınırlı kaldığı, “Geleneklerimiz” temasında ise yalnızca birey-toplum çatışmasının işlendiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, ders kitabında dramatik çatışma türlerinin temalar arasında çeşitlilik göstermekle birlikte özellikle iç dünyadaki dönüşüm ve toplum düzeyindeki etkileşim odaklı kurgulara ağırlık verildiğini ortaya koymaktadır. Bu dağılımın

tesadüfi olmadığı aksine 10-12 yaş grubunun gelişimsel ihtiyaçlarıyla güçlü bir benzerlik gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla metinlerdeki içsel çatışmalar, çocuğun kendi kimliğini ve değerlerini sorguladığı içe bakış sürecine rehberlik etmektedir. Öte yandan birey-toplum çatışmasının özellikle «Geleneklerimiz» temasında yoğunlaşması, çocuğun sosyalleşme sürecinde toplumsal normları tanıma ve kuşaklar arası değer aktarımını sağlama işlevini yerine getirmektedir. Ak Başoğul (2021), çocuk kitaplarında yer alan çatışma söylemlerinin çocukların çatışma durumlarında kullanılan dil ve iletişim stratejilerini fark etmesine ve bu stratejileri anlamlandırmasına katkı sağlayarak toplumsal rollerle karşılaşabildiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak ders kitabında dramatik çatışma türlerinin çeşitlilik göstermesi ve özellikle iç dünyadaki dönüşüm ile toplum düzeyindeki etkileşim odaklı kurgulara ağırlık verilmesi Sever'in (2021) çocuğa görelik ilkesiyle uyumludur; zira nitelikli çocuk edebiyatı, çocuğun hem iç dünyasını tanımasına hem de toplumsal gerçekliğe uyum sağlamasına imkân tanıyan dengeli bir çatışma yapısını zorunlu kılmaktadır.

Üçüncü alt problem kapsamında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dramatik çatışma türleriyle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde tanımlanan değerler arasında somut bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda 14 farklı değer dramatik çatışmalarla bağlantılı olarak işlenebilir bulunmuştur. Bu değerler arasında öne çıkanlar duyarlılık ve sorumluluk olmuş, bu iki değer birlikte tüm değer kodlarının yaklaşık yarısını oluşturmuştur. Nitekim benzer şekilde Sarıkaya ve Yavuz (2023) tarafından yürütülen araştırmada da sorumluluk değeri, Türkçe ders kitabında bütün temalarda düzenli olarak tekrar eden bir değer olarak öne çıkmaktadır. Mevcut araştırmayla uyumlu olacak şekilde Akdağ ve Bozgün (2022), 4. sınıf Türkçe dersi kitabında; Güven ve Yıldırım (2019), 5. sınıf Türkçe dersi kitabında sorumluluk değerini en sık tekrar eden değerlerden biri olarak tespit etmişlerdir. Bu yönüyle mevcut araştırmadaki ulaşılan sonucun alan yazını ile örtüştüğü görülmektedir. Bununla birlikte farklı yıllarda yazılmış ders kitaplarındaki bu devamlılık sorumluluk değerinin rahatlıkla metin içine yerleştirilebildiğini ve öyküleyici metinlerin değerlerin eyleme dönüşme sürecinde aracılık sağlayabildiğini göstermektedir. Duyarlılık değerinin dramatik çatışma bakımından yüksek oranda uyumlu çıkması ise Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile birlikte hem öğretim programlarında hem de ders kitaplarında ilk defa kendine yer bulmaya başlamıştır. Bu yönüyle mevcut araştırmada duyarlılık değerinin dramatik çatışma ile uyumlu olarak öne çıkması Türkçe dersi bakımından duyarlılık değerinin eyleme yönelik işlevsel yönünü ortaya koymaktadır. Yardımseverlik ve saygı ikinci düzeyde yer alırken dürüstlük, vatanseverlik, aile bütünlüğü, adalet, özgürlük, dostluk, sağlıklı yaşam, merhamet, sevgi ve mütevazılık gibi değerler sınırlı temsil edilmiştir. Buna karşın çalışkanlık, estetik, mahremiyet, sabır, tasarruf ve temizlik değerlerinin kitapta yer almasına rağmen dramatik çatışmalarla hiç ilişkilendirilemediği görülmüştür. Araştırma bulguları, yardımseverlik ve saygı değerlerinin metinlerde dramatik çatışma ile belirli bir uyuma sahip olduğunu buna karşın dürüstlük, adalet, özgürlük ve sevgi gibi evrensel değerlerin sınırlı temsil edildiğini göstermektedir. Sosyal uyumu pekiştiren değerlere verilen bu öncelik, alan yazınında öğrencilerin gelişimsel özellikleri gereği sosyal etkileşim odaklı değerlerin daha görünür kılındığı tespitiyle (Halstead & Taylor, 2000; Lickona, 1991) ve Türkiye'deki benzer araştırma sonuçlarıyla (Meydan, 2019) örtüşmektedir. Bu tablo aynı zamanda okulun örtük program yoluyla belirli sosyal uyum örüntülerini yeniden ürettiği görüşünü de destekler niteliktedir (Apple, 2004). Ancak çalışkanlık, sabır, tasarruf, temizlik ve estetik gibi değerlerin metinlerde yer almasına rağmen dramatik çatışmalar ile ilişkilendirilmemesi dikkat çekicidir. Oysaki değerlerin sadece betimleyici sunumu yerine gerçek hayattaki gibi çatışma durumlarıyla işlenmesi, muhakeme ve iç dünyaya yansıma açısından lüzumlu olduğu görülmektedir (Nucci, 2001; Schwartz, 2012). Bu sonuç, ders kitabında değer aktarımının özellikle sosyal ilişkiler, toplumsal sorumluluk ve bireysel duyarlılık odaklı biçimlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla metinlerin değerler çerçevesi açısından işlevsel

olduğu ancak çerçevedeki değerler ile dramatik çatışma türlerinin tamamen birbirini karşılaması bakımından daha dengeli bir yapıya ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ders kitaplarındaki değerler üzerine yapılan araştırmalar (Baki, 2019; Deniz & Karagöl, 2018; Durhat & Ökten, 2020; Helvacıoğlu & Yemenici, 2024; Ortaköylü & Ünal, 2025; Sarıkaya & Yavuz, 2023; Türkben, 2019) genellikle bazı değerlerin yoğun olarak temsil edildiğini buna karşın bazı değerlerin ise ya hiç yer almadığını ya da oldukça sınırlı biçimde sunularak bir dengenin bulunmadığını göstermektedir. Mevcut araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Nitekim Başoğlu ve Karabacak (2022) tarafından yürütülen araştırmada Türkçe öğretmenleri, ders kitaplarında yer alan etkinliklerin değerleri aktarmadaki niteliğinin ve yeterliğinin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan alan yazınındaki ilgili araştırmalarda (Deniz & Karagöl, 2018; Durhat & Ökten, 2020; Ortaköylü & Ünal, 2025; Sarıkaya & Yavuz, 2023) değerlerin Türkçe ders kitaplarına dengeli ve planlı bir biçimde yerleştirilmesi gerektiği yönünde ortak görüş hâkimdir.

Deniz ve Karagöl (2018) tarafından yapılan araştırma, Türkçe ders kitaplarında yer alan değerlerin sunumunda yapısal bir sistemsizlik olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda bazı değerlere çok sık yer verildiği buna karşın bazı değerlerin ya çok sınırlı biçimde temsil edildiği ya da hiç yer almadığı belirlenmiştir. Öte yandan Türkçe ders kitabının diğer ders kitaplarına kıyasla değerler açısından daha zengin içerik sunduğu ifade edilmiştir. Bu bulgu, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Çünkü mevcut çalışmada da değerlerin dramatik çatışma yapıları üzerinden sıkça temsil edildiği ancak özellikle mahremiyet, tasarruf, temizlik gibi değerlerin yeterince ele alınmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Deniz ve Karagöl'ün (2018) vurguladığı gibi değerlerin çocuklara aktarımında içeriklerin nasıl yapılandırıldığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda metinlerin anlatı yapılarında dramatik çatışma gibi öğelerin işlevsel kullanımı, değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirilmesine katkı sağlayacak bir pedagojik araç olarak değerlendirilmektedir.

Avcı (2015) ve Aykaç (2009) tarafından yapılan çalışmalar, Türkçe ders kitaplarında drama ve yaratıcı drama etkinliklerinin kullanımının yetersiz olduğunu ve bu eksikliğin öğrencilerin etkin katılımını sınırlandırdığını ortaya koymuştur. Bu çalışmada ise 5. sınıf Türkçe ders kitabında dramatik çatışmaların çeşitliliği, metinlerin öğrencilerin ilgisini çekmede ve onların düşünme becerilerini geliştirmede kitabın daha faydalı olacağını göstermektedir. Tiyatro metinlerinin öğrencilerin empati kurma ve sosyal olayları anlamlandırma süreçlerine katkıda bulunabileceği (Ulutaş, 2018) göz önünde bulundurulduğunda kitapta bu tür metinlere daha fazla yer verilmesinin öğrencilerin gelişimine olumlu katkı sağlayacağı açıktır.

Cihangir (2024), ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerde doğrudan iletilerin yoğunlukta olduğunu dolaylı iletilerin ise sınırlı bir şekilde kullanıldığını belirlemiştir. Bu durumun öğrencilerin eleştirel ve analitik düşünme becerilerinin gelişimi için yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Çatışma türlerinin metinlerdeki iletilerin yapılandırılmasında temel bir işlev üstlendiği dolayısıyla çatışmaların öne çıktığı metinlerde doğrudan iletilerin ağırlık kazandığı görülmektedir. Kuramsal açıdan, hikâye edici metinlerde çatışma ögesinin öğrencilerin problem çözme, eleştirel düşünme ve bilişsel becerilerini geliştirme potansiyeli taşıdığı ancak mevcut bulguların bu imkânı kısmen sunduğu görülmektedir.

Dökme ve Kızılaslan Tunçer'in (2022) çalışmasında Türkçe ders kitaplarında dostluk, adalet, dürüstlük, vatanseverlik ve sorumluluk gibi kök değerlerin öyküleyici metinlerde işlendiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde mevcut çalışmada incelenen metinlerdeki çatışma türleriyle belirtilen değerler de birbirini desteklemektedir.

Avcı (2015), Aykaç (2009) ve Ulutaş (2018) çalışmalarının bulguları, dil eğitiminde dramatik unsurların ve etkileşimli materyallerin kullanımının önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle ders kitabı yazarlarının dramatik çatışmaları çeşitlendirerek ve öğrencilere daha fazla yaratıcı düşünme fırsatı sunarak öğrencilerin hem dil becerilerini hem de sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyecek materyaller oluşturmaları gerekmektedir.

Alan yazınındaki araştırmalar, Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinleri farklı açılardan değerlendirmekte ve metinlerin öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve duygusal farkındalık becerilerini destekleme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (Ceylan & Kırıcı, 2024; Ilgın & Arslan, 2012). Mevcut çalışmadaki ders kitabında farklı dramatik çatışma türlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum temaların değerler eğitimi açısından dengeli bir şekilde ele alınmasına imkân sağlamaktadır. Bahşi ve Gençler'in (2024) Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikleri 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelediği çalışmasında etkinliklerin büyük bir çoğunluğunun bilgi düzeyinde kaldığı ve eleştirel düşünme, problem çözme gibi üst düzey becerilere sınırlı yer verildiği tespit edilmiştir. Bilgi düzeyindeki etkinliklerin yoğunluğu, dramatik çatışma türlerinin işlevselliği ile birlikte düşünüldüğünde metinlerin öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini desteklemekteki yetersizliğini göstermektedir. Çünkü metinde yer alan bir dramatik çatışma doğrudan üst düzey düşünmeyi ve buna bağlı yaratıcı düşünceyi tetikleyecek etkinliklere zemin hazırlamaktadır.

Sonuç olarak 5. sınıf Türkçe ders kitabında dramatik çatışmaların varlığı, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin aktarımına katkı sağlamaktadır. Ancak dramatik çatışmalar aracılığıyla temsil edilen değerler, programda öngörülen tüm değerlerle dramatik çatışma bağlamında ilişkilendirilememiştir. Bu durum, kullanılan öyküleyici metinlerin ve dramatik çatışma türlerinin değerler çerçevesi açısından daha dengeli ve planlı bir biçimde kurgulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın bulgu ve sonuçlarına dayanarak aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Ders Kitabı İçeriği ile İlgili Öneriler

Kitapların farklı bölümlerinde dramatik çatışma türleri arasında dengesizlikler bulunmaktadır. Bu nedenle ders kitabı yazarlarının kitap bölümleri arasında çatışma türlerinin daha dengeli bir dağılımla sunulmasına özen göstermeleri önerilmektedir. Bunun için kitap yazım sürecinde çatışma türü denetim tablosu hazırlanabilir. Her temada birey-birey, birey-iç dünya ve birey-toplum çatışma türlerine yer verilip verilmediği kontrol edilebilir. Böylece bir kitabın belirli bir türe ağırlık vermesi engellenebilir.

“Atatürk’ü Tanımak” teması çatışmalar açısından zengin içerik sunarken “Geleneklerimiz” ve “Sağlıklı Yaşıyorum” temalarında yer alan öyküleyici metinler dramatik çatışma bakımından sınırlı kalmıştır. Bu nedenle temalar arasında dramatik çatışma türleri arasındaki dengeyi sağlayacak metinler kullanılabilir. “Geleneklerimiz” temasına aile bütünlüğü, saygı ve sorumluluk değerlerini içeren birey-toplum çatışması barındıran metinler; “Sağlıklı Yaşıyorum” temasına temizlik ve tasarruf değerlerini işleyen birey-iç dünya çatışması içeren metinler; “Duygularımı Tanıyorum” temasına ise sabır ve mahremiyet değerlerini öne çıkaran ve dramatik çatışma içeren metinler eklenebilir.

Programda; ders kitaplarında öyküleyici, bilgilendirici ve şiir türlerine yer verilmesi önerilmektedir. Ancak bu türlerin temalardaki nicelik dağılımı bulunmamaktadır. Bu durum kitabın kendi içinde ve kitaplar arasında metin türleri bakımından dengesiz bir dağılıma yol açmaktadır. Dolayısıyla metin türlerinin sayı olarak temalar arasında dengeli dağılımının verilmesi önerilmektedir. Böylece öyküleyici metinlerin dengeli nicel dağılımıyla birlikte dramatik çatışma türlerinin dağılımında da denge sağlanmasının zemini oluşacaktır.

- Değerler Çerçevesi Kapsamında Öneriler

Öyküleyici metinlerde dramatik çatışma türlerinin değerlerle doğrudan ilişkilendirilmesi öğrencilerin değerleri sadece bilişsel düzeyde değil, duygusal olarak da içselleştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle kitap yazarlarının metin seçiminde çatışma türlerinin değer aktarımını kolaylaştırıcı yapısını dikkate almaları gereklidir. Bu doğrultuda öyküleyici metinlerdeki dramatik çatışma türlerini belirleyerek birlikte işlenebilecek değerleri dikkate almaları önerilmektedir.

Ders kitaplarında değerler çerçevesinde yer alan bütün değerleri içeren öyküleyici metinlere dramatik çatışma türleri ile birlikte yer verilmesi dağılımın dengelenmesi açısından gerekli görülmektedir. Böylece dramatik çatışma ile işlenemeyen değerlerin de öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle ilişkilendirilerek dramatik çatışma bağlamında yer alması önerilmektedir. Bu doğrultuda ders kitabı hazırlama sürecinde hem çatışma türleri hem de değerler açısından eşleştirme kontrol listesi hazırlanabilir. Bu liste ile her bir metnin hem hangi çatışma türünü barındırdığı hem de hangi değeri desteklediği işaretlenerek eksik kalan değerler süreçte yeni metinlerle tamamlanabilir.

- Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Gelecek araştırmalarda farklı sınıf düzeylerine ait Türkçe ders kitaplarında da benzer bir incelemenin yapılarak dramatik çatışma türleriyle ilişkilendirilebilecek değerlerin gelişimsel düzeye uygun olarak nasıl yapılandırıldığı karşılaştırmalı biçimde analiz edilebilir.

Dramatik çatışmaların öğrencilere değer aktarımındaki etkisi öğrenci görüşmeleri, sınıf içi gözlemler ve öğretmen uygulamalarıyla desteklenebilir. Bu doğrultuda nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanılması önerilmektedir. Bu yaklaşım, dramatik çatışma türlerinin öğrencilerin dil becerileri ve sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin gelişimleri üzerindeki etkisini daha kapsamlı bir şekilde ortaya koyacaktır.

Extended Summary

Introduction

This study aims to examine the types of dramatic conflict present in narrative texts included in the fifth-grade Turkish textbook prepared by the Ministry of National Education for the 2024–2025 academic year. The investigation is situated within the Virtue-Value-Action framework outlined in the Türkiye Century Education Model, which emphasizes the transformation of values into actions in the context of character development. The primary objective is to identify how different types of dramatic conflict align with and support the teaching of national values such as justice, responsibility, compassion, and patriotism through narrative discourse. The research also seeks to reveal the structural distribution of conflict types across the textbook and to determine which values are predominantly emphasized or underrepresented through these conflicts.

In recent years, narrative texts have gained increasing importance in Turkish language education as tools not only for reading comprehension but also for ethical instruction. Dramatic conflicts embedded within these texts allow students to encounter value-based dilemmas in context, making abstract principles more relatable and actionable. This study responds to a gap in the literature by systematically examining the intersection of dramatic conflict types and value transmission, thereby providing empirical insights for curriculum designers, textbook authors, and educators interested in character education through literature.

Methodology

This qualitative study adopts document analysis as its main research method. The dataset consists of sixteen narrative texts selected from the fifth-grade Turkish textbook, which comprises two volumes. These texts were chosen due to their narrative structure and potential to reflect types of dramatic conflict. The analysis was carried out in two phases: descriptive analysis to determine the existence and frequency of each conflict type, and content analysis to examine their thematic relevance and connection to value transmission. The types of dramatic conflict were based on Noble's (2011) classification, which includes individual vs. individual, individual vs. society, and individual vs. inner self. The list of values was derived from the Virtue-Value-Action framework provided in the Türkiye Century Education Model.

Coding and analysis were performed using MAXQDA 2022 qualitative data analysis software. To increase reliability, a systematic and iterative coding process was conducted. Although the study was carried out by a single researcher, coding consistency was ensured through repeated readings and close alignment with the predefined conflict and value categories. Representative examples from selected texts were analyzed in depth to highlight the narrative function of dramatic conflict and its role in value-based education.

Findings

The findings show that dramatic conflict is meaningfully embedded within the narrative structure of the fifth-grade Turkish textbook. A balanced distribution of three main conflict types was observed: individual vs. individual, individual vs. society, and individual vs. inner self. The first volume predominantly features individual vs. individual conflicts, while the second volume places greater emphasis on individual vs. society conflicts. Individual vs. inner self conflicts are distributed more evenly across both volumes, often appearing in texts aligned with themes such as "Recognizing My Emotions" and "Social Relations."

The theme "Understanding Atatürk" includes the most diverse range of conflict types, providing a multidimensional platform for both historical reflection and value transmission. Through the integration of conflict types, narrative texts convey values not only explicitly but also implicitly, through character development and plot progression. Among the values identified in the analysis, sensitivity, responsibility, and helpfulness emerged as the most frequently represented. These values correspond to scenarios involving moral dilemmas, interpersonal struggles, and social obligations.

However the analysis also revealed a notable absence of certain values within the dramatic conflict context. Values such as diligence, aesthetics, modesty, patience, frugality, and cleanliness were not represented in any of the narrative texts through conflict-based storytelling. This imbalance suggests a need for greater variety in both the types of conflicts used and the values represented. Additionally, only a few texts reflected value transformation through internal conflict, which is crucial for fostering ethical reasoning and personal growth among students.

Discussions, Conclusions, and Recommendations

The results of the study underscore the pedagogical significance of integrating dramatic conflict into narrative texts. Dramatic conflict serves as a dynamic tool to contextualize values within real-life-like situations, thereby enhancing students' comprehension, empathy, and critical thinking. Previous studies in the field have noted the limited use of literary elements such as conflict in Turkish language textbooks, which often reduces the opportunity for deep analysis and engagement. This study confirms that where dramatic conflict is used effectively, it strengthens students' understanding of character development and moral reasoning.

Despite the balanced presence of the three main conflict types, the limited representation of certain values reveals a gap in the value education process. The overemphasis on a narrow set of values, particularly those related to interpersonal responsibility and societal harmony, while important, may restrict students' exposure to other crucial values such as environmental awareness, perseverance, or aesthetic appreciation. This is especially relevant in light of current educational goals that advocate for holistic development and well-rounded character education.

Furthermore, the textbook's lack of representation of the "individual vs. nature" conflict is particularly noteworthy. In the context of global education trends that emphasize sustainability and ecological consciousness, the absence of such narratives represents a missed opportunity. Including stories that explore environmental challenges or human-nature relationships could contribute significantly to students' awareness of global citizenship and shared responsibility.

The study concludes that narrative texts containing dramatic conflict offer valuable opportunities for value-based instruction in Turkish language education. However, the current representation of conflicts and corresponding values is limited in scope. The inclusion of diverse conflict types, especially those that facilitate the internalization of underrepresented values, would enhance the textbook's effectiveness in character education. It is recommended that future textbook content integrate a broader range of conflict scenarios, including those related to environmental, emotional, and philosophical dilemmas.

Such integration would not only align with the Türkiye Century Education Model's emphasis on transforming values into action but also provide students with richer, more reflective learning experiences. Additionally, dramatization, discussion, and role-playing activities based on these narratives could be employed to reinforce comprehension and support the development of ethical thinking. Ultimately, diversifying conflict types and expanding value representations in narrative texts will better equip students with the moral, cognitive, and social tools necessary for personal and academic success.

To achieve this, collaboration between educators, textbook authors, and curriculum developers should be encouraged in order to produce narrative materials that are both pedagogically effective and culturally grounded. A more intentional design of literary content that considers thematic balance, developmental appropriateness, and value alignment will contribute to nurturing responsible and reflective individuals aligned with the vision of national education policy.

Yazar Katkuları: Makale tek yazar tarafından yazılmıştır.

Çıkar Çatışması: Makale tek yazar tarafından yazıldığından herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni: Araştırma, etik izin gerektirmeyen bir doküman incelemesi niteliği taşıdığından herhangi bir etik kurul onayı gerekmemiştir.

Finansman: Bu araştırma herhangi bir fon almamıştır.

Telif Hakları: Millî Eğitim dergisinde yayımlanan çalışmaların Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazarlardan temin edilebilir.

Yazma Yardımı için Yapay Zekâ Kullanımı: Bu çalışmada yapay zekâ kullanılmamıştır.

Kaynakça

- Ak Başoğul, D. (2021). Çocuk kitaplarında çatışma söylemi: Alacağınız Olsun. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 24, 128-145. <https://doi.org/10.29000/rumelide.990104>
- Akdağ, A., & Bozgün, K. (2022). İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki değerlerin incelenmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (REFAD)*, 2(1), 47-59.
- Apple, M. W. (2004). *Ideology and curriculum* (3rd ed.). Routledge Falmer.
- Armut, M., & Başar, T. (2025). Türkçe 5. sınıf ders kitabındaki etkinliklerin işlev temelli dil yapıları/ söz varlığı ve taksonomik düzeyleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 54(1), 709-758. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1710286>
- Avcı, Y. Y. (2015). Türkçe ders kitaplarında drama etkinlikleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(2), 201–210. <https://doi.org/10.21612/yader.2015.017>
- Aykaç, M. (2009). Türkçe ders kitaplarında önerilen yaratıcı drama etkinliklerinin uygulanabilirliği. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4(8), 19-34.
- Bahşi, N., & Gençer, G. (2024). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 394-413. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.1433238>
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146. <https://doi.org/10.34234/ded.460042>

- Başoğlu, N., & Karabacak, A. (2022). 5. sınıf Türkçe ders kitabının değerler eğitimi bakımından öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 365-379. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1221573>
- Booker, C. (2004). *The seven basic plots: Why we tell stories*. Continuum.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Brady, B., & Lee, L. (1988). *The understructure of writing for film and television*. University of Texas.
- Ceylan, M., & Kırıcı, A. (2024). Türkçe ders kitaplarının okunabilirlik ve okuduğunu anlama açısından öğrenme güçlüğü bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 13(3), 1090-1112. <https://doi.org/10.7884/teke.1485761>
- Cihangir, A. (2024). Ortaokul 5. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerde ileti ögesinin incelenmesi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 258-281. <https://doi.org/10.15659/jancr.v8i2.165>
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Deniz, K., & Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255.
- Dökme, K., & Kızılaslan Tunçer, B. (2022). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin değerler yönünden incelenmesi. *Millî Eğitim*, 51(235), 2085-2106. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.880197>
- Durhat, G., & Ökten, C. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693. <https://doi.org/10.16916/aded.678498>
- Field, S. (2005). *Screenplay: The foundations of screenwriting* (Rev. ed.). Delta Trade Paperbacks.
- Freytag, G. (2008). *Freytag's technique of the drama: An exposition of dramatic composition and art* (E. J. MacEwan, Trans.). BiblioBazaar. (Original work published 1863)
- Geçici, F. (2025). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında dört temel dil becerisi etkinlikleri: İçerik ve nitelik açısından değerlendirme. *Millî Eğitim*, 54(1), 537-578. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1705342>
- Geçimli, M., & Kayahan Yüksel, D. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi: Güz dönemi 5. sınıf Türkçe ders kitabı bağlamında bir inceleme. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 8(4), 160-174. <https://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.20.9>
- Güven, S., & Yıldırım, N. (2019). Ortaokul beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 813-827. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usad/issue/45250/559740>
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202. <https://doi.org/10.1080/713657146>

- Helvacıoğlu, Y., & Yemenici, A. İ. (2024). 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin kök değerler açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 43, 64-81. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14108871>
- Ilgın, H., & Arslan, D. (2012). Türkçe dersinde metinlerle problem çözme öğretiminin öğrencilerin problem çözme becerilerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(2), 157-176.
- Karagöl, E., & Yeşilyurt, E. (2025). Yenilenmiş Bloom taksonomisi ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki değerler bağlamında 5. sınıf Türkçe ders kitabı. *Anadolu Dil ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 9-26. <https://dergipark.org.tr/pub/aded/issue/79568/1113738>
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- McKee, R. (1997). *Story: Substance, structure, style, and the principles of screenwriting*. HarperCollins.
- Meydan, H. (2019). *Akademide değerler eğitimi: Tezler ve makaleler (1989–2017)*. Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2nd ed.)*. Sage.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://tymm.meb.gov.tr>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024c). *Türkçe 5. sınıf ders kitabı (1. kitap)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024ç). *Türkçe 5. sınıf ders kitabı (2. kitap)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Noble, W. (2011). *Conflict, action and suspense: How to pull readers in and carry them along with dramatic, powerful storytelling*. Writer's Digest Books.
- Nucci, L. P. (2001). *Education in the moral domain*. Cambridge University Press.
- Ortaköylü, S., & Ünal, S. (2025). 5. sınıf Türkçe ders kitabının değerler açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 54(1), 1129-1172. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1709723>
- Özakman, T. (2020). *Oyun ve senaryo yazma tekniği*. Bilgi Yayınevi.
- Sarıkaya, B., & Yavuz, E. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 209-224. <https://doi.org/10.48066/kusob.1395001>

- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-11. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve edebiyat* (11. baskı). Tudem Yayınları.
- Ulutaş, M. (2018). Dil becerilerinin geliştirilmesinde tiyatro metinlerinden yararlanma. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 85-103. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adea/issue/41715/471987>